

L'experiment de l'arquebisbe

JULIA BENAVENT

En una carta, "Una lengua valenciana para la paz", del passat dia 15 del mes de juliol, l'arquebisbe de València, monsenyor Agustín García Gasco, anunciava que, tot i que hi ha la voluntat d'emprar la llengua en els oficis religiosos i es declara un entusiasta defensor del valencià, i que considera "just i legítim l'anhel que molts cristians m'han manifestat amb sinceritat de cor per transmetre i rebre la paraula de Déu en la llengua materna dels valencians i que ve de dècades", no és possible acceptar que, en l'estat actual de la situació lingüística, amb les coses sagrades es facen experiments. Deixaré de banda el fet que per parlar i escoltar en la nostra llengua hi calga tanta gent, i tantes hores, asseguda a la taula infinita de l'Acadèmia, però no vull deixar passar una de les més deplorables manifestacions que he sentit mai. Diu l'arquebisbe que hi calen una gramàtica i un diccionari (!) i proclama textualment: "Ho dic ben clar, el vostre arquebisbe vol que hi haja un missal en valencià; i amb la mateixa claredat dic que les qüestions lingüístiques o ideològiques, de sobres conegudes, no han de ser mai motiu d'enfrontament entre cristians." Per aquest motiu, subratlla que "amb les misses, amb els sagraments, amb les coses sagrades no s'hi fan experiments, ni lingüístics ni ideològics".

L'any 1538 va ocupar la vacant de l'arquebisbat de València, a petició del rei Carles V, un flamenc, Jordi d'Àustria, que era fill de Maximilià I. Romangué a la seu de València fins l'any 1544, després d'un episodi tèrbol d'un segrest per part dels francesos que costà una altíssima suma de sous en aquell moment. A partir d'aquest fet abandonà València, on havia arribat l'any 1539. Era diaca i fou consagrat bisbe per l'auxiliar de València, Francesc Estanya, de Cocentaina, mestre en Arts i Teologia per la Universitat de València, d'on era professor. Ell mateix va rebre el nou arquebisbe Tomás de Villanueva, canonitzat l'any 1688, nascut a Fuenliana, prop de Villanueva de los Infantes a Ciudad Real, que romangué a València onze anys, des del 1544 a 1555. L'altre bisbe auxiliar de Jordi d'Àustria, governador eclesiàstic en les seues absències, religiós agustí com Tomás de Villanueva, graduat en Teologia i Cànon, era Miguel Mahiques, de Bocarent, bisbe d'Alés a Sardenya i arquebisbe de Sàsser, on va morir l'any 1576. Aquests bisbes auxiliars foren probablement, un o l'altre, o tots dos, els autors d'una obreta que no ha passat inadvertida. L'obreta es titula *Instruccions e ordinacions per als novament convertits del regne de Valencia fetes per les autoritats apostò-*

"Que l'ús de la llengua siga qualificat com un experiment amb les coses sagrades no és propi de qui busca la proximitat dels feligresos amb la litúrgia catòlica. La nostra llengua no és un experiment, sinó l'única sincera possibilitat d'expressió de tot un poble"

lica y real, y ordinaria, per los illustrissimos e reverendissimos senyors don Jordi d'Àustria Archebisbe de Valencia e don Antonio Ramirez de Haro, Bisbe de Ciudad Rodrigo, Commissari e Inquisidor per la Santa Sede Apostólica y per la Sacra Cesareo Majestad, etc., en lo Regne de Valencia nomenat y deputat. Estampades a Valencia en casa de Joan Mey any MDLXVI. Veneuse a la porta dels Apostols. És a dir, es tracta d'un document que tenia com a finalitat augmentar els fruits de l'evangelització, de la cristianització del Regne de València. L'obreta fou aprovada i es va reimprimir en moltes ocasions. Es venia a la porta dels Apòstols de la Catedral de València, destinada com estava a instruir pares de família, rectors, agutzils i visitadors, totes aquelles persones que tenien una clara responsabilitat en la propagació de la paraula de Déu i en el ritual litúrgic dels oficis religiosos relacionats

especialment amb el poble valencià, és a dir, dels sagraments del bateig, eucaristia, matrimoni i extremunció. Es prenen mesures perquè s'assegurara el bateig dels xiquets, "que ningú pugua posar a los fills nom de moro sots pena de un ducat, ni nomenar a altre en lo primer nom de morisch, sinò de chrestia sots pena de sis diners", o que registraren la participació en els oficis, registrant en una part del llibre totes les cases de la parròquia i els noms dels seus habitants; en una altra els noms i cognoms dels batejats, amb el dia, mes i l'any; en una altra els que es confessaven per quaresma i, finalment, el registre també de les defuncions: "Y aquest libre sia quernat de quatre o cinch mans de paper y ques guarde en la caixa dels ornaments de la Iglesia." Es vigilava especialment la catequesi, "Item que los dits rectors sien obligats de mostrar de llegir y escriure als fills dels novament convertits que volran aprendre, sens interès algú", ja que no es podia administrar l'eucaristia als novament convertits sense haver estat prèviament instruïts en la fe catòlica. Per tal de poder-ho fer, en les *Instruccions* es deia: "Que los pares y mares treballen a los fills, quant seran de poca edat, de parlarlos en llengua valenciana perque quan sien grans puguen dexar la algarabía més fàcilment." Es facilitava el casament dels novament convertits, ben concentrats al sud de València, a Xàtiva, Gandia, i les valls d'Albaida i de Cocentaina, on es podien lliurar llicències de matrimoni sense haver de viatjar a València "y que nols puguen demanar res per dites llicències, salvo per registrarles al notari quatre diners per cada una, perque pugua constar in futurum quant se són casats y ab qui [...]". Es recomanava als rectors que residiren amb les ànimes que

de València

L'arquebisbe de València, Agustín García Gasco, va difondre una carta el passat 15 de juliol en què manifestava que, en l'actual situació lingüística, no es poden fer "experiments" amb les coses sagrades.

havien de curar, que foren exemplars i moderats en l'administració dels sacraments de la penitència. És ben evident que la proximitat que buscava tenia en compte la llengua dels cristians vells. La redacció de les *Instruccions* en valencià i la recomanació del valencià per tal de facilitar la integració dels moriscs en la vida religiosa dels cristians tenia com a finalitat el rebuig de les maneres i rituals pròpies dels moriscs. Aquestes *Instruccions* foren respectades, i reimpresses amb els mateixos caràcters, fins l'any 1568, en el qual es traduïren al castellà. Es va suprimir la referència al valencià, per motius més que coneguts: o bé s'havien integrat els moriscs, o ja no hi calia la recomanació lingüística per fer-ho. Anys després el patriarca Juan de Ribera les va reescriure en llatí i esdevingueren *Constitutiones vitae christianae*. Aleshores el Concili de Trent, conclòs definitivament les seues llargues sessions, establia una sèrie de normes que s'allunyaven molt de la comunicació amb el poble. Així podem veure que la història dels pobles protestants veïns ha fet uns camins tan distints dels nostres. Fins al Concili Vaticà II no es torna a parlar de llengües pròpies, i com molt bé diu

l'arquebisbe, "una meravellosa renovació de l'Esperit Sant en les celebracions litúrgiques en totes les llengües, conforme a les indicacions de traducció que exigeix la Santa Seu per garantir la fidelitat del missatge cristià".

Que l'ús de la llengua siga qualificat com un experiment amb les coses sagrades no és propi de qui busca la proximitat dels feligresos amb la litúrgia catòlica. La nostra llengua no és un experiment, sinó l'única sincera possibilitat d'expressió de tot un poble. La imposició en els oficis religiosos d'una llengua per exclure'n hi una altra té com a finalitat determinar deliberadament l'emotiva aproximació dels catalanoparlants a la caritat de Déu en la seua llengua. Com pensa l'arquebisbe que els valencians parlen quan s'encomanen a Déu? En castellà? Què volen, que treballem els nostres fills menuts, és dir, que els parlem de les coses sagrades, en castellà, ara que tenen poca edat, perquè quan siguen grans puguen deixar l'algaravia més fàcilment? Déu entén els oficis millor en castellà?

Julia Benavent és professora de la Universitat de València